

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY

NO. 02072

OYSGETRIKNTTE OYGN

David Zaretsky

THE MAX PALEVSKY
YIDDISH LITERATURE COLLECTION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified.

If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

דוד זאריצקי

אויסגעטריקנמע אויגן

פארלאג "בשער" פארין

W. OSTREICH
Montreal, Que.

W. OSTROGER
Montreal, Que.

על פי אזהרה מן המשרד
הבריטי - 1975 - 11/4
מאז 10 שנים
מיוני 1975

א הארציקן יישר כח די ברידער
יוסף און מישא בירניק אין שטאָק-
האלם פֿאַרן דערמעגלעכן אַרויסצו-
געבן די לידער צום זכר פון זייער
פֿאַטער ר' מרדכי יעקב בירניק ז"ל.
ד. זאַריצקי

א באגלייט ווארט

א באגד לידער פון פריינט דוד זאריצקי איז פאר אונז א טאָפּלמע שמחה. ערשטנס, ער אַליין, דוד זאריצקי איז אונז, בעזרת השם, געבליבן אַ לעבעדיקער, נאָכדעם. ווי ער איז שוין טיף געשווימען און שיעור נישט דערטרונקען געוואָרן אין מיכל פון בלוט, וואָס האָט זיך אויסגעגאַסן אויף מיליאָנען יידן, אויף אונזערע נאָענטסטע און טייערסטע. ער איז פון די ווינציקע, און אפשר דער איינציקער פון אונזער חבריא, חרדישע דיכטער, וואָס האָט זיך געראַטעוועט, נאָכדעם ווי ער איז צדורכגעגאַנגען שבעה מדורי גיהנום. ער אַליין איז אונז דעריבער טייער און ליב, ער אַליין, איז פאר אונז אַ מקור פון שמחה. און אַ פשיטא שוין זיינס אַ וואָרט, זיינע מאמרים, זיינע לידער. און ווען זיי דערשיינען אין בוך-פאַרם, פאר אונז, פאר די, וואָס קומען נאָך אונז — איז עס אורדאי אַ טאָפּלמע שמחה.

אויב איך קען זאָגן שמחה וועגן לידער, וואָס זענען באמת נישט קיין לידער אין געוויינלעכן זין פון וואָרט. לידער — וואָס באמת זענען עס פייערדיקע ריטער, וואָס שמייסן דער וועלט דעם ביטערן אמת אין טמאדיקן פנים, דער וועלט, דער כלומרשט פרייער, העמאָקראטישער — וואָס נאָך היינט — פייניקט זי יידן אין קאצעטן.

די טאָפּלמע שמחה איז, אַז ער, אונזער דוד איז געבליבן צווישן אייז, און זיין וואָרט וועט בלייבן צווישן אונז און די וואָס נאָך אונז — אוי וועקן, מאַנען און נישט לאָזן פאַרגעסן, נישט לאָזן פאַרגעסן.

ער איז פון די גאָר ווינציקע, וואָס אַרויס פון די שבעה מדורי גיהנום, איז משך פון יאָרן געפייניקט אין גוף און געברענט אין דער נשמה — איז ער אַרויס אַ גאַנצער, אַ העכערער, אַ געלייטערטער. ער קען נישט פאַר-געסן און וויל געדענקען.

זיין וואָרט, אויב פאָעזיע אָדער פראָזע, איז שמענדיק וואָגיק, איז שמענדיק ישרדיק, טיף, אויסגעהאַקט אין אייזן, אויסגעהאַמרט אין

שטאַל, אַדוֹרנעליווירט אין פייער פון יסורים, און עס מאַנט, און עס רופט
צו מעשים, צו תשובה, צו אהבת ישראל, צום נישט גענאַרן יענעם און זיך
אַליין. דער עיקר : עס לָאָזט נישט פאַרנעקן, ועס רופט צום געדענקען.

ער רופט צו נקמה, דוד זאַרציקי. ער איז פול האַס, ער איז מיוואש.
ער האַלט, אַז ער אַליין איז שוין נישט ומער ווי אַ „פּליישענע מצבה“, וואָס
אירע אויגן זאָגן אַלעמען : „פה נטמן . . .“ ער האַלט, ער האַט זיין
האַרץ שוין „אַריינגעוואָרפן אינם גרויסן ברודער־קבר — זאָל ועס פּוילן
דאָרט צוזאַמען מיט מיין פּאָלק, און אויף זיין אָרט אַריינגעלייגט אַ
קולאַק : — אויס, נישט קיין צער, נישט קיין פּהייד, נאָר פּויסט איז
מיינע הייד — און נישט קיין ווייטיק, נישט קיין כּעס — נאָר האַס . . .“

אמת, וויל ווערטער פון אַן אמתדיקן דיכטער זענען אמת. און נאָך
דערצו פון איינעם, וואָס איז נישט פון די סתם־קלאַגערס — נאָר באַוויינט
אמתדיק זיין פּאָלק, זיין טאַטע־מאַמע, ברודער און שוועסטער — זיין
פּאָלקס אומשוֹלדיקע, ריינע קינדערלעך ; איינעם וואָס ווייטיקט, ווייטיקט
טיפּ און שרייט געוואָלד פון אמתדיקע יסורים און שטראַפּט, ווי אַן אייז
גענער די וואָס טוען גאַרנישט פאַר די לעצט־געבליבענע אָדער טומלען און
גענאַרן זיך און יענעם.

אמת. און כאַטש ער וויל אוועקוואַרפן שוין דעם טינטער און די פען
און פאַרמאַכן זיין לעצט בלעטל — איז ער אָבער דאָך, טיף אין זיך, אין
שורש, אַ תורהדיקער ייד. ער מוז גלויבן, ער גלויבט. ער גלויבט אין דער
לעצטער, אמתדיקער גאולה, אין משיח. און וואונדערלעך, ווי ער בעט צו
ג'ט :

„ער איז שוין דאָ (משיח), דאָס ווייב איך,
„נאָר איז שוין דאָ דער מענטש, דער גרויסער,
„וואָס זאָל אים עפענען די טיר ?
„נעם נישט צו די לעצטע האַפענונג ביי מיר
„און זאָג די לעצטע קינדער דיינע : יא ! ! !“

און דעריבער לעבט ער, דער זון פון אייביקן פּאָלק, און דעריבער וועט
ער לעבן און דעריבער קען ער אזוי זיך אַ זאָג טון:

„זיך איך אזוי אין אַ פאַרנאַכט
און איך טראַכט :
איז דאָך אַלץ מיר פאַרבליבן.

פולע הענט מיט טאָג און פולע קעשענעם מיט נאַכט

און נאַכטיק פראַכט

און זונען-שיין

איז מיין

און זיבן טעג אין וואָך

און נאָך, און נאָך, און נאָך . . .

ער לעבט, דוד זאָריצקי. ער קען נישט פאַרגעסן און וויל געדענקען.
אַבער ער לעבט, מיט אַלע לעצט-געבליבענע דער שארית-הפליטה, צו
להכעיס אַלע אונזערע שונאים.

ער לעבט און גלויבט און וועט אונז געבן נאָך און נאָך און נאָך.

בנימין מיניץ

אריינפיר

א.

— פריער קומט דער אומעט.

עס פארזייט אים דער שאַרף פון פאלנדיקע בלעטער, פארחלש'טע הענט פון צאנקנדיקן טאָג טראָגן זיינע קערנדלעך און וואָרפן ווי זאָמד אין אומע-טיקע אויגן אריין.

א צופעליקער בליק פון אַן איינזאַמען מענטשן אויף אַ ראַג, אַן איינ-זאַמער טאָג, וואָס שפייט אױס די לונגען אויף בלאַטיקער ערד.

— ס'איז ק...א...לט... וואיעט אױס דער אומעט, פון דער אלטער צייטונג פארקויפערן, ביינאַכט ביים מעטראָ.

אַפגעדראַפּעטע מויערן, מיט צעלעכערטע קעפּ און טובערקולאָזע קער-פערס מיט מרה-שחורהדיקע פנימער און דראָענדיקע אויגן, ברודירן מיט שטי-קער אומעט די גאַס.

א פאַטש פון אַ רייכן שוויפּענסטער איבער היין אָרעמען פנים, מײן פריינט.

און אַמאָל, קומט עס סתם אַזױ. דו זיצט ביים טיש, אָדער ביים פענצטער און טראַכסט : איך בין דאָ צי ניט

קומט ער אריין ניט אַנקלאַפּנדיק און זאָגט :

— דו, ביזט ניטאָ.

ער ברענגט אריין מיט זיך, דאָס געוויין פון הונגעריקן קינד, דעם שטר-מען צער פון ניט־דערפילטע פארלאַנגען, דאָס בענקען נאָך דעם, וואָס עכ וועט קיינמאָל ניט זיין . . .

— ווי זעט ער אױס ?

ער האָט אַן אוימגעדרייטע, שפיציקע קאַפּ, דער פליך גלאַנצט, ווי אַן אויסגעלעקטער טעלעך. זיינע אויגן, מיט אַראָפּגעלאָזטע רויטלעכע ברעמען, קוקן

ניט גלייך אין די אויגן אריין, ווייל ער קען פארסמ'ען מיט זיין בליק, דער נאָז
איז שטענדיק פארקאטערט און ער ווישט אים, מיט דעם גלאַנציקן אַרבל פון
קאפּטאָן, דער שמויפער, שוין-לאַנג ניט געוואַשענער קראַג, רייבט אים דאָס
האַלדז. ער וויל שטענדיק עפעס זאָגן, נאָר עס פעלן אים אויס ווערטער. עס
טרעפט, אַז ער האָט פּולע טאַשן מיט געלט, נאָר זיי פאלן איינציקווייז אַרויס
דורך די צעלעכערמע קעשענעס.

— ער קומט אַריין אָן אַ גוט-מאָרגן, און גייט אַוועק אָן אַ גוטן-מאָג...

— ער שעמט זיך . . .

מאַכע מענטשן וויינען, נאָר דו, מיין פּריינט, זאָלסט ניט וויינען.
טרערן, דאָס איז דער וואַכעדיקסטער אויסדרוק פון אומעט. זיי באַפּרוכפּערן
ניט דער נאָגעדיקער נשמה.

אמת'ע טרערן, האָט אָן איינזאַמע ווערבע אויפן וועג, אַ פּאַרלאַזטע היים,
אַ צעטראַטענער קבר פון אַ מת-מצוה.

דאָס זענען טרערן אינערלעכע, זיי טריפן איינציקווייז אויפן נשמה'דיקן
אומעט.

און ווען דו, מיין פּריינט, וועסט באַקומען דעם שליסל צו די טרערן, וועט
יעדער טרער זיין אַ וואָרט.

— אַ טריף, אַ פּאַסיקל, אַ טריף — אַ פינטעלע . . .

— און אזוי באַקומט זיך אַ ליד — — —

ב.

פּרייד, וואַלגערט זיך אויף די גאַסן, ווי דער לעבן אַליין.
זי ווערט צעטראַטן פון מענטשן, צעפּליקט דורך מאַשינען. איר געשריי,
ווערט פּאַרהילכט דורך טויזנטער פּאַבריק-סירענעס, זי ווערט דערשטיקט אין
געדראַנג נאָך גליק, מיליאָנען גייען פּאַרביי און שאַרן עס-אַוועק מיט די אוי-
גענע פּיס אין הינשטאַק אַריין.

— אַ שמויכל, אַ צופּעליקער בליק פון קינדישן, ריינעם אויג.

אַ צווייג, איבערגעבויגן איבער דיין באַנק אין פּאַרק, וואָס גלעט דיין

פנים, אַ קוש פון יונגן פּרימאָרגן אין דינע שלאַפּנדיקע אויגן.

און אַמאָל, קומט די פּרייד סתם אַזוי. דו זיצט מיין פּריינט, ביים טיש

אַדער ביים פענצטער און טראַכסט : איך בין דאָ, צי ניט ?

פראָלט זיך אויף די טיר און זי שטופט זיך אַריין אין קלייד פון צעפלאמטן
פּרימאָרגן, לאַכט אין פנים אַהיין און זינגט דיין סאַמע באַליבסטן ניגון :
— דו ביזט דאָ.

— דו וועסט שטענדיק זיין.

ווערט פול דער צימער מיטן ריח פון צעבליטן בעז, דער פענצער איז
אַנגעשטאַפט מיט נאַכטיקן סאַמעט, אויף די קעגנאיבערדיקע דעכער, קויקלט
זיך די לבנה אין חנאה'דיק געלעכטער.

— ווי זעט אויס, פרייד ?

מיין פריינט, דו האָסט דעם לעבן אויך ניט געזען, טאָ ווי קענסטו זען
פרייד ? די פרייד, ווי דער לעבן, האָט ניט קיין אויסזען, דו פילסט נאָר, אז ער
איז דאָ אין דיר, אַרום דיר, אין יעדן פולס פון דיין בלוט, אין דיין — יעדן
בליק, יעדער פיצל פון דיין נשמה איז פול מיט איר, ווי די ערד איז פול מיט
פריידיקן געפירט, ווי דער לעבן איז פול מיט האַפענונג און ווי די
האַפענונג איז פול מיט פרייד . . .

איר אַטעם איז הייס און צעטומלט, ווי דער אַטעם פון פּוילסירנדיקן לעבן.
עס טרעפט זייער אַפט, אז אירע טאַשן זענען פּוסטע. און ווען זי האָט
אַמאָל יאָ, גנב'ענען ביי איר אַרויס די קאַלטיע, קלוגע, אויסגערעכנטע מענטשן.
פריידיקע טרערן זענען הייסערע, ווייל אין זיי זענען דער פייער פון
אַלדאָס לעבעדיקע, נאָר וויפיל פרייד קען דען האָבן אַ פינטל וואַסער פון אַ
קליינער מענטשלעכער אויג ! מאַנכע מענטשן וויינען פון פרייד, נאָר דו, מיין
פריינט, זאָלסט ניט וויינען. טרערן, דאָס איז דער וואַכעדיקסטער אויסדרוק
פון פרייד. זיי באַפּרוכפערן ניט דער צוהעלטער נשמה.

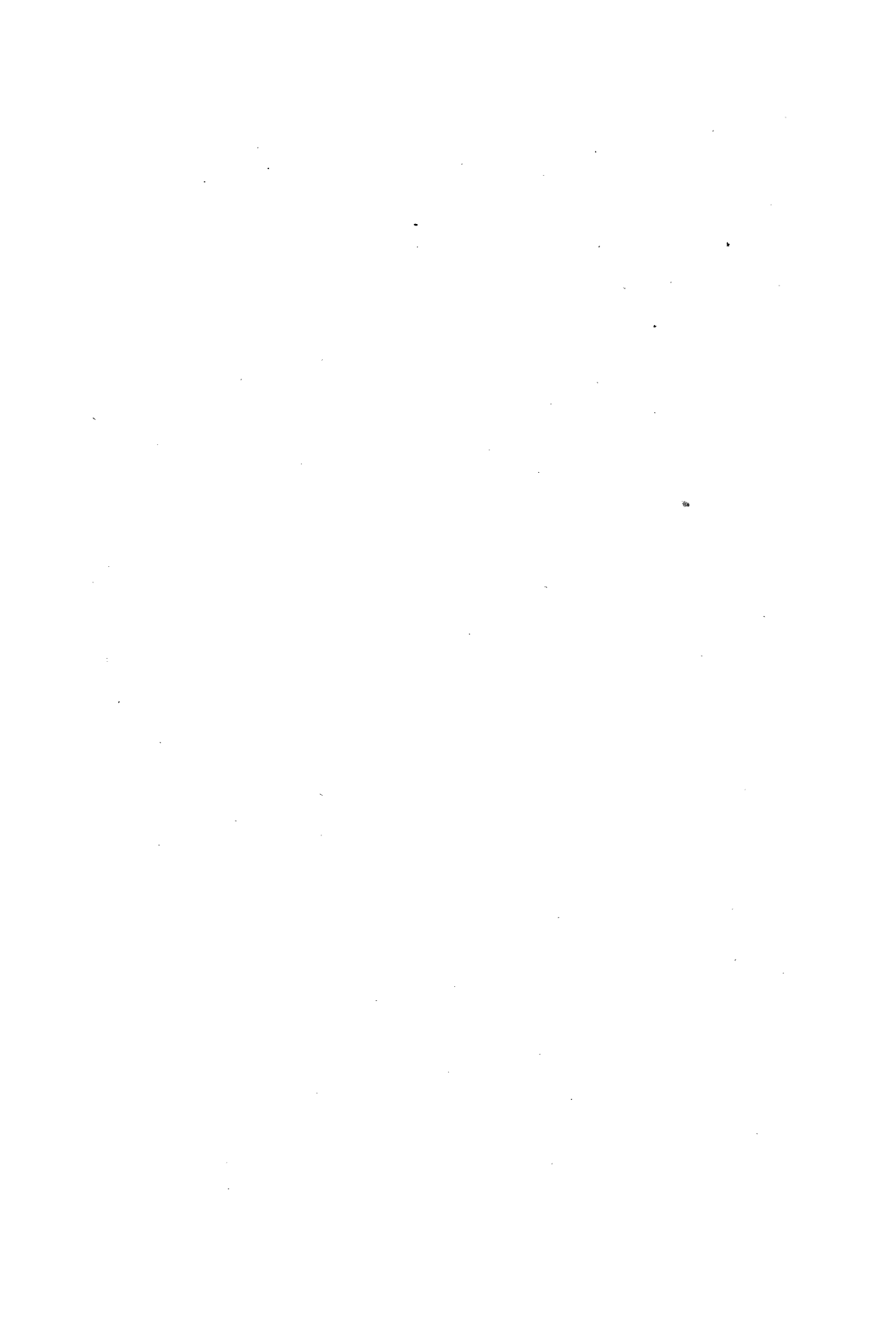
אמת'ע טרערן, פון פרייד האָט, צעבליטער בעז, כוואַליענדיקע, בייביקע
פליינען, צעבראַשטשעמער ברייט פון יונגן פּרילינג.

דאָס זענען טרערן אינטערלעכע, זיי טריפן איינציקווייז אויף נשמה'דיקער
פרייד און באַפּרוכפערן זי.

ווען דו, מיין פריינט, וועסט באַקומען דעאָ שליסל צו די דאָזיקע טרערן.
וועט יעדער טרער זיין אַ וואָרט.

— אַ טריף — אַ פּאַסיקל, אַ טריף — אַ פינטעלע.

— און אזוי באַקומט זיך אַ ליד.

א ליד אז א נאמען

מיון גיט, באשעפער פון מיון אומגליק,
אין אומגליק מיינעם כ'זע ווי גרויס דו ביזט אליון,
ער איז ווי דו אן סופיק, ער איז ווי דו ניט גרויפבאר,
עס קען אין זיין מחיצה ניט געפינען זיך קיין מענטש.

און איך בין שוין גיטאָ - גיטאָ שוין ד. זאָריצקי,
מאָ ווער-זשע גייט אַרום ? אַ פליישענע מצבה !
מיט אויגן-שוואַרצע אותיות, טיף אַריינגעקריצטע —
זאָגן אַלעמען : פּה נטמן ...

פארמאך האָס לעצמע בלעטל דיינע — דיכטער,
וואָרף אַוועק דעם טינטער מיט דער פען —
דו האָסט שוין ניט צו מאַלן קיין געזיכטער
און ס'וועט פאַר דיר שוין גאַרניט ניט געשען.

די ערד איז ווייס, די ערד איז גרין — אַ חלוק —
ס'איז בלעטערפאַל, אַ זאַווערובע, ווייסער מאַי,
האָס בלוט פון די, וואָס זענען שוין פאַרטייליקט,
וועט אייביק בלייבן רויט דאָך, סיי ווי סיי.

מיט הימלען רעדסטו, פאַרשטייסט די שפּראַך פון שטיינער —
טאָ, דערצייל זשע, וואָס האָסטו געזאָגט,
בעת מען האָט געבראַכן איינציקווייז די ביינער
פון אַלע ליבסטע, וואָס דו האָסט ווען פאַרמאָגט?

ניטאָ קיין ווערטער? און דו ביזט נאָך אַ דיכטער?
... די מאַמע כאָרכלט אויס דיין נאָמען פאַרן טויט,
עס ווילדעווען איבער דיין שוועסטער צעיושעמע געזיכטער
און פאַר דיין ברודער שטייט אַ תּלּיה אויפגעבויט . . .

אַ היים האָסטו געהאַט, איז זי, ווי סרום ועמורה,
געוואָרן איבערדרייט אין גיהנומדיקן פּלאַם —
און ס'האָט פאַרפלייצט דעם אָרט ניט ווי אין דער תּורה
— דער ים המּלח, נאָר דער ים הדם . . .

און גראַזן כּוואַליען זיך, און בוימער צווייטן,
און וויהער קומט דער מאַי, ווייסער מאַי —
נאָר די לעבנס, וואָס זענען שוין פאַרשניטן
פוילן אין דער ערד דאָך סיי ווי סיי . . .

ב

קיין קבר-אבות זוכט מער ניט, ברידער, מייניש איינציקע,
אייערע עלטערן און שוועסטער, אייער פרוי און אייער קינד,
אייערע ברידער צענערטויזנטער ליגן ברייט צעשפרייטע,
אין יעדן ווינקל פון אייראָפּע, וווּ עס יאָגט אַ נאָר דער ווינט.

וואו עס שפּראַצט איינגע גרעזל, וואו עס וואַקסט אַ פּרישער בלימל,
וואו אַ געלער בערגל האַרבט אַרויסעט פונעם גרין,
וואו עס קען אַ פּוס דערגיין און אַן אויג קען נאָר דערגרייכן —
ליגן היינע עלטערן, שוועסטער, ברידער, זין...

לייגט נאָר צו די אויערן, ס'קלאַכן אפּש'ל הערצער נאָך,
מ'האַט באַגראָבן אַלעמען זיי לעבעדיקערהייט —
הערט זיך אין דער שטילקייט איין, צווישן גראָזן כוואַליענדיק,
קויקלט זיך ניט יאָמענדיק זייער לעצט געשריי?

— וואו איר זענט צעשפּרייט, פון אומעטום;
פון סאַן-פּראַנציסקא, דע זשאַנייראַ, יאָקאָהאַמאַ,
וועט אייך נאָכיאַגן דער אימהדיקער ברומ,
דער לעצטער — פון אייער טאַטע-מאַמע.

קינמאַל ט'איר ניט וויסן, וואָס דאָס איז,
צי ס'רוישט הער וואַלד, צי ס'וואַיעט ווינט און קוימען,
צי ס'איז האָס צאַפּלען פון קינד דיינס אויפן שפיץ...

דער טויט אין דיר פאַרווייט האָט זיינע זוימען...

קינמאַל ט'איר ניט שלאָפן און ניט עכן,
מער וועט איר ניט ליב האָבן אייער פרוי און קינד —

דעם כאַרכל פון מיליאָנען וועט איר קיינמאָל ניט פאַרגעסן,
ווי ג-ט וועט ניט פאַהגעסן זיי די זינד...
שטעלט ארויף טיאָן-שיאַן אויף די הימלאַרעו,
זאָל דערניין צו הימלען די גיגאַנט-מצבה —
און זאָל זי אייביק צו די הימלען שרייען:
— „ס'ליגט אַ גאַנצער פּאָלק אָט דאָ אין קבר...“

כ'האב ומיין הארץ אריינגעוואָהפן
 אינעם גרויסן ברודער-קבר —
 — זאָל עס פוילן דאָרט
 צוזאמען מיט מיון־פאָלק;
 און אויף זיין אָרט אריינגעלייגט אַ קולאַק:
 — אויס.
 ניטאָ קיין צער, ניטאָ קיין פרייד,
 נאָר פויסט.
 נאָר פויסט איז מיינע רייד —
 און ניט קיין ווייטיק, ניט קיין כעס
 — נאָר האַס ...

— נאכט, א שווארצע חופה, מחותנים שרים לויפן אום:
 מ'נאכט חתונה די וועלט מיטן טויט!
 — שפילט מוזיק: דער באַס — א כאַרכל פון געקוילעטע,
 א פידל — א דינער יאָמער פון אן עופהלע,
 א סאַקאָ, נייט דער פלייט:
 — א וואַי פון איינעם, וואָס מ'שינדט די הויט . . .

ס'לייענט טישמדי די כתובה, קעשריבן מיט בלוט
 אויף וואַרעמער, ווייסנקער, קינדערישער הויט:
 „אין יאָר פינף טויזנט זיבן הונדערט צוויי,
 און כ'וועל שפייזן איר ערלעך און כ'וועל שפייזן איר גוט
 מיט טויט, מיט טויט . . .“

נאכט, א שוואַרצע חופה איבער זיי . . .

און וועלט האָט ווי אַ צנועה, פאַרשפּיליעט ביזן האַלז די קנעפלעך,
 דער נאכט אַרוםגעוויקלט אויפן קאַפּ און איז אַוועק —
 און כ'האַט דער טויט געשפּרייט אונטער די פיס אירע — בלומען:
 — מיט בלוט באַשמירטע, קינדערישע קעפלעך,
 אויגן אויסגעפליקטע — ופולע זעק,
 די וועלט וועט צוריק שוין קיינאַמל מערניט קומען . . .

איז געבליבן נאָר די אַלטע בתולה, די לבנה
 ווי אַ שטיקל וואַטע פאַרשטאַפּט אַ ווונד אין הימל —
 זיבן הונדערט צוויי און דריי און פיר,
 זאָגט זי נאָכאַנאַנד וידור מיט כונה —
 און שרייט צום הימל:
 — פאַרוואָס האָט טויט ניט צוגענומען מיר ?

קום, יתומה אָרעמע, לאָמיר גיין צוזאַמען,
מיר האָט טויט אַדורכגעלאָזן צווישן זיינע פינגער —
די האַכט אומעטום און אַלץ, און אַלץ געזען,
ווייזשע מיר דאָס קבר פון טאַטן און פון מאַמען —
און איך וועל מיט זיי ריידן (כאַטש מ'האַט זיי אויסגעפליקט די צינגער),
— זיי וועלן מיר אַליין דערציילן ווי דאָס איז געשען.

מיין מאַמע קענסטו? כ'האָב אַ קליינעם פונק ופון איר נשמה,
זי האָט איר מרער אַפילו אָפגעגעבן צווייטע —
זי האָט פאַר זיך אַליין קיין שמייכל ניט פאַרגונען.
כ'וויל איר זען און זי איז שוין ניטאָ מער.
כ'וויל איר האָבן, נאָר זי איז שוין אַ טויטע,
קום און העלף איר קבר מיר געפינען.

פיר מיר צו לבנה — צום קבר פון מיין טאַטן,
כ'וועל אַ קוק טאָן אין די קנייטשן פון זיין פנים,
דאָרטן ליגט פאַר מיר זיין ליבע נאָך באַהאַלטן.
כ'וווּיס, ווען עס האָבן דייטשע סאָלאַרטן
געטראָטן מיט די שטיינער אויף זיין פנים,
האַט ער געוויס געקוקט אויף מיין געשטאַלט...

ה

—פיר,

ווי עס פירט א הונט א בלינדן בעטלער,
ווי עס פירט דער תליון א פארמשפט'ן צום טויט,
לאָמיר זיך אוועקשמעלן ביי וועלטיש טיר

און בעטלען :

מערדער,

שענקט א שטיקל אָפּגעשוונדן הויט

פון ניין אונאויינציק קינד

שענקט א בליק פון מיין טאָכטער

וואָס האָט נאָך קיינמאָל ניט געמאָן קיין זינד,

פון מיין ווייב —

וועמען אירט געשוהט'ן

— א שטיקל לייב,

פון מיין זון, די לעצטע טרער

— גיט אָהער.

— שענקט —

דעם לעצטן בליק פון דער,

נאָך וועמען כ'האָב געבענקט :

— מערדער !!!

— פיר !

ווי ס'פירט דער תליון א פארמשפט'ן צום טויט

און מ'ערפילט אים אלינקע פארלאנגען :

— גיט מיר

דעם גרויליקן געשריי

בעת מען האָט דעם צונג געפליקט מיט צוואַנגען !

ווען טאנקען האָבן געפליקט אויף צוויי,
ווען אין אויפגעטרענטע בייכער,
האָט מען אַרײַנגעשטאַפּט אַ ברויט...
— פיר!..

ווי ס'האָט געפירט ג-טס ווינט דעם נביא אלי'!
— איך זוייס —

— עס איז איבערגעזן שוין ניטאָ קיין אָרט פאַר מיר,
און אַפרוען איז זיך ניטאָ וווּ.

און וווּ עס גיט אַ פאַל דער בליק איז טויט!
און וווּ עכ קען אַ פּוס זיך שמעלן איז טבא.
און ס'איז ניטאָ מער,

אויף דער וועלט קיין אָרט פאַר מיר !!!
— פיר!

ווי ס'האָט געפירט ג-טס ווינט דעם נביא אלי'...

א מענטש איז דאָ, האָט וואַיענדיק דער הונט דערציילט
 די שטערן-ליכט דער גוסס'דיקער וועלט צוקאָפּנס.
 זיי, האָבן עס גלייך אַ מחנה קראָען מיטגעטיילט,
 וואָס האָבן זיך פון אלע עקן וועלט צונויפגעלאָפּן.
 אַ שומר ביי דער שטאָט, אַ סלופ אַ וויסער —
 האָט אַרויסגעשטעקט די קרצע הענט פאַרויס און האָט געוויזן:
 איך היט דעם שטומן בליק פון צושרפה'טע קוימענס,
 דעם געשטאַנק פון טויזנטער צופוילטע מתים,
 נאָך וואָס איז ער — דער שאַרבן — דאָ אַהער געקומען
 און ניט געבליבן אין לאַנד פון די קירגין?

פון קרושים צענערטויזנטער היט איך דעם געשרי,
 ער ליגט אויף יעדן שטיין, ער שאַרבט אַרויס פון בלעטער;
 צו וואָס איז ער געקומען, צו פוילן גלייך מיט זיי?
 אַז קיין לעבן אי זניטאָ און גאָר מיט מתים רעדט ער,
 אַט איז זי מיין שטאָט, אַ שטאָט פון פּופציק טויזנט,
 פאַרהאַוועטע, פאַרזאָגטע, צושריגענע און שטילע,
 מיט שמייכלען פולע גאַסן און בליקן פולע הויפן,
 מיט אימפעטפולן לעבן צעהעלטן און צעברויזטן,
 מיט זעקאונדרייסיק שולן אַ ירושע קהלה —
 — קיין לעבעדיקער ייד האָט ניט געקענט אַנטלויפן! ..

שוין לאַנגע יאָרן ווייז איך אָן דעם וועג ווהין צו פאַרן:
 — דאָרטן איז פּאַהאַסט, ס'איז אלע וואָך יאָרדין,
 טרייסלט זיך שאַסיי, פּורגאַטען פול מיט קאַרן,
 פיש און האַלץ פאַרקויפן יידן...
 איך באַגלייט אַרויס צולאַטעטע קאַפּאַמעס

בערר צעשהאָקענע און תפילה'דיקע ליפן,
ווייס איך : ס'גליען אויכשווייסן פרנסה . . .
ס'גליען יידן אויכשווייסן פרנסה
ווייז איז זיי צו דערפער, דעם וועג צווישן בלאָטעס :
— אין ליעמעשעוויטש, דובראָווקע און הריפין ;
און כ'בעט מיט זיי, ניט אויף גוט נאָר אויף ניש-קשה . . .

עס האָט דיין היים געברענט פון אַלינקע פיר זייטן,
דער בית-עולם האָט זיך צוגערוקט נענטער צום שטאָט,
דער סאָד האָט שטיל געווינט, די גאָס געזאָגט האָט וידוי,
אויף פייערדיקן פּערד איז טויט געקומען צורייטן —
און האָט צעזונגען זיך דאָס „טויטן ליד“ :

„פון מזרח און יפון מערב, פון צפון און פון דרום,
פּו געדיכטע פינצטערנישן און פון טיפע תהומ'ען !
קימט אַהער משרתים, ברענגט שוין גרייטע קברים ! ! !
די פריידיקער פון מענטשלעכקייט מיט מענטשלעכקייט צוזאמען,
אין קבר וועלן ליגן דאָס גוטע און דאָס שיינע,
די פרייהייט און די טרוימער, הער דיכטער מיט זיין ליד . . .
דער זיידע און דער אייניקל, דאָס זויגקינד מיט דער מאַמע !
זוכט און נישטערט ! זוכט און נישטערט ! ס'טאָך קיין איינער
בלויבן לעבן ווער עס טראָגט דעם נאַמען ייד ! ! !

ס'איז קערפער מיינער ווייס און די הענט צעשפרייטע . . .
און שטענדיק שטיי איך און שטענדיק זענען הענט צעשפרייט :
— איך האָב געוויזן זיי דעם וועג צו קברים ושוין צו גרייטע,
איך האָב געוויזן : דאָרט פאַרברענט ימען לעבעדיקערהייט,

עס האָט דער שאַפער פאַרנדיק מיט הונדערטער קרבנות
אין דער גאַז-מאַשין — ארויפגעקוקט צו מיר.
און איך — דעמבאָווער קלאַץ — האָב פרעך דעם וועג געוויזן.

ווי מ'האָט מיליאָנען, געשאַכטן אָן רחמנות ...
ווי מ'האָט אַ לעבעדיקן אַהוינגעלייגט אויך דיר —
— ווען מ'האָט דיין מאַמע גענומען אויפן שפּיז !!!

* **

— ס'האָט חתונה געהאַט די וועלט מיטן טויט.
און האָט אויף מאַרגן גלייך פאַרשוואַנגערט
מיט מיליאָנען קברים ...

א נידעריקע שטוב מיט אויסגעהאקטע אויגן,
 א לאך אין הארץ פון גאס,
 העכער מיט אויסגעפליקטע געהירן —
 און חורבות — אייטערדיקע געשווירן —
 און פולע בערג מיט האס ...

עס שאקלט מיטן קאפ אן אלטע ווערבע :
 הייזער זיצן זשבעה נאך זייער בעל-הבית!
 עס האט דער טאג קיין ארט ניט וווּ אריינגיין,
 ווינט האט ניט קיין קוימען פאר געזאנגען —
 און קויקלדיקער יאמער פרעגט : פארוואס ?

די שטאט איז אפגעווישט ! און אויף איר ארט א שטאט א נייע,
 א רואיקע, זוי רואיק ס'איז דער טויט!
 און גאסן נייע : די גאס פון די געשענדעטע,
 א גאס פון די פארברענטע, א צווייטע פון געקוילעטע —
 און גאסן פון געשונדענע די הויט ...

**

— ערד און ליים
 און אויסגעברענטער גראז!
 — מיין היים,
 האט ווינט אויף אלע עקן וועלט צוטראגן,
 אפשר וועט פארבלוטטיקט זון מיר זאגן
 וווּ כ'זאל גיין? .....

ח

— פינצטער !

ס'קוילט זיך א דונער,
קברים רופן הימלען צו דין-תורה,
האָבן זיי זיך איינגעהילט אין שוואַרצן,
איינגעקארטשעט זיך אין מורא
און קלאַפּן זיך על-חטא אין האַרצן !
— קברים,

פלאַצן פון אַנגעדראַלענעם געשריי :
ווי ס'יאַמערט אַקעאַן, געוואָרפן פון ציקלאָנען,
ווי ס'וואַיען אין סיבירער סטעפּ בוראַנען ;
געשפּאַרט צום הימל ט'זיך ס'געיאַמער פון מיליאָנען —
און איר האָט וַשטום געקוקט און גאַרניט ניט פאַרשטאַנען !

— שטום !

די טויערן פאַרשלאָסענע . . .
און וואו נאָר אַ שפּאַלט איז ער פאַרהאַמערט,
עס האָט אַ פּאַלק מיט אייגן בלוט זיך שטיקענדיק,
אַרויפגעשיקט צו גיט זיין יאַמער —
און איר האָט זיך געמאַכט ניט וויסנדיק !
און איר,
האָט אַפּטמאַל זון געשיקט —
זי זאָל באַלויבטן די זועג צו תּלוי,
זיי זאָלן בעסער זען דעם קבר אייגענעם,
מאָ קלאַפּט על-חמא און רייסט זיך קריעה !
ס'איז דאָ ביי ג-ט פאַר הימלען אויך אַ גיהנום !! !

ט

דייסט אַראָפּ, דייסט אַראָפּ
פון דער ערד די קליידער!
גרינע גראַזן, שטילער מאָד,
וועלדער לאַנגע — שוואַרצע האָר,
בייכעדיקע פליינען.
שלעפט אַראָפּ! שלעפט אַראָפּ
די טיכל פון איר קאָפּ,
דעם גערוד פון יונגן מאַי,
דעם געבליט פון סערער,
שטילע טריט פון זילבער-טייכן,
סודות פון געדיכטע וועלדער,
שטאַמישן גערויש . . .

זאָלן קברים אייטערן,
ווי ביי קרעציקע די וואונדן
און געשריי אירם זאָל דערשטיקן
מיט זיין קולאק, — וואָלקן — שוואַרץ!
זאָל זי ווי אַ שטיק נבילה
ליגן נאַקעט — און איר קערפער
זאָלן קראַנען אויסגעפרעסענע באַשפּייען!
פאַר איר בליק זאָל זון אַנטלויפן —
און לבנה זיך באַהאַלטן,
זאָל קיין רעגן איר ניט וואַשן —
און קיין שניי איר ניט באַקליידן,
ס'וועט איר שאַנדע אייביק זיין!
זאָל זי ווי אַ שטיק נבילה —
זיין געמיטן — און איר ושאַנדע

וועל איך אייביק צושמייסן
מיט מיין וואָרט :
וואָס איז פול מיט צער און ווייטאַק,
וואָס איז אָנגעפילט מיט שנאה,
וואָס איז אויסגעוויקט מיט טרערן
און מיט אונערלעכען האַס . . .
ווי עס שמייסט אַ בייזער האַגל
איבער ציטערנדיקע זאָנגן,
ווי עס שמייסט אַ ווינט אַ ווילדער
יונגע קושאַקעס אינם סטעפּ . . .

ס'שיינט אויף א נייער טאג, עם זעט זיך שוין פון זון די ערשטע שטראלן —
און פרישע גראָזן כוואַליען זיך און ווידער פרוכפערן די פלייגען —
און נאָך אַ שטיקל צייט וועלן ווערן אָפגעווישט די מריט פון די וואַנדאלן —
און קינדער וועלן מיינע שורות ווי היסטאָריע לייענען . . .

שטעט וועלן צוריק צוואַקסן, ס'וועלן אפשר מענטשן זינגען אויך אַמאָל
און אפשר וועט מען לאַבן ! ? און מיליאָנען קברים וועט פאַרוואַקסן גראָז ;
נאָר ווי לאַנג עם וועט אויף וועלט נאָך הילכן מענשנס קול,
וועט אייביק הענגען אינדערלופט דער גרויזאָמער : פאַרוואַס ?

איך שטיי אין דעמערונג פון טאָג, ביים לעבן מיין צופוסנס,
אַט דאָ האָט ער זיך אָנגעהויבן אין דאָ ט'ער זיך געענדיקט אזוי גיך !
און אַלע מ'רעדן אויסגעוויינט און אָפגעגעבן אַלע קושן —
און כ'ווייל שוין גאַרניט, כ'דאַרף שוין קיינעם, נאָר אַ וואָרט דאַרף איך :

פון ליפן פון צוקרימטע, פון בלוי — אַרויסגעשטרעקטע צינגער,
פון אויגן אויסגעריסענע, געוואָרפענע פאַר קראַען,
פון אויסגעפליקטע אברים, אַ וואָרט פון אָפגעהאַקטע פינגער,
אַ איינאונאיינציק וואָרט פון אומגליקלעכן, מאַמישן שגעון :

— פאַרוואַס ! זאָגט זשע מיר פאַרוואַס ? געשענדעטע, געפייניקטע מיליאָנען.
— פאַרוואַס ? פנימער צוקרימטע, איינציקווייז אויסגעפליקטע פינגער,
מ'האַט דעם לעצטן וואָרט אייך איסערהאַקט, וועל איך פאַר אייך מאַנען —
און איך וועל פרעגן פאַר אייערע אויסגעפליקטע צינגער :

— טויט איז אונז ניט פּרעמד, אין אַלע דורות איז ער אונז נאָכגעגאַנגען,
אַ ייד האָט פאַרן טויט קיין מורא ניט, ער צימערט פאַרן לעבן . . .
נאָר אַלע מאָל האָט טויט צו אונז געהאַט פאַרלאַנגען,
ער האָט אַמאָל געפאַהערט געלט, אַמאָל דעם גלויבן,

אמאָל האָט ער געוושעט נאָך אונזער טאָכטער לייב ;
ער האָט געטויט נאָך בלוזי כדי צו רויבן
ער האָט געשענדעט, ווייל ער האָט געוואָלט אַ ווייב !
איך פרעג אייך עלטערן צוריקענע דורך טאָג.

ווייב מיינע געשענדעטע, קינד מיינע געפלעטע אויף אַ ושמין :
— זאָג דע בויז פון בויז דיגעם ! פארשטייט פון די יסורים דעם געדאַנק ?
איך ווייס, דאָס פארן הענגען, צו ווען מ'האָט געפירט דיר שיסן,
ווען קאַפּ איז שוין געווען אין פעטליע, און האַרץ אייערס געוואָרט האָט
אויף דער קויל,

האָט איר געשעפּמשעט מיט כונה דעבוירן פון רבינו נסים,
דעם לעצטן מאָל געלייענט קריאת־שמע, נאָך ניט אַרויסגעבראַכט פון מויל
קיין קללח, די שרעקליכסטע וואָס וואָלט געקומען אויפן זינען . . .
איר זענט ביים ראַנד פון גרוב געשמאַנען און קיינעם ניט באַשפּיגן . . .

און אויבן האָבן וואָלקנס ווייסע געשטיפּט איבערן רוים —
אין זון האָט נייגעריק געקוקט אין גרוב אַוואו דו וועסט דאָרט ליגן —
און רואיק איז געשמאַנען גראָז, און תּמ'עוואַטע האָט געקוקט דער בויס !
ווען שפּיז האָט זיך גערוק טאין פּלייש, ווען פעטליע האָט די האַלדז פּאַרצויגן,
ווען דיין אויער האָט דערהערט דעם לעצטן באַרכל פון דיין קינד —
האָט איר קיינעם ניט פּאַרשאַלטן נאָר געהויבן אינדערהויך די אויגן
און געבעטן אַז כּביכול זאָל פּאַרגעבן אַ ייך די זינד ! . . .

* * *

עס קומען נייע טעג, מענשן וועלן שטאַרבן און געבוירן ווערן ;
נאָך דער לעצטער וואָרט פון גוסס, דער ערשט געשריי פון ניי געבוירן קינד
וועט זיין נקמה — און יעדער פון אונזער פּאָלק וועט שווערן
צו האַסן דויטשלאַנד און קיינמאָל ניט פּאַרגעסן איר די זינד !

עס קומען נייע טעג, מענטשן וועלן געבוירן ווערן און שטאַרבן ;
נאָך די טויטע וועלן מיטנעמען אין קבר זייער צאָרן . . .
און אַ אַלטער ביין, פון הונדערט יאָר אין דער ערד פּאַרפּוילטער שאַרבן,
וועט דעם האַב איבערגעבן די לומענדיקע יאָרן . . .

דו וועסט פארגעסן ?

די זון וועט נאך מיליאנען יארן אויפגיין און פארגיין,
א זאמד, וועט זיך פאמעליך קלעפן צו א זעמדל
וועט אויסוואקסן א ריווק שטיין. — און מענטשן וועלן
לעבן אייביק — און אפשר וועלן אלע איינציקווייז אויסשטארבן
אָנגעטאָן אין גאָלד, צו אין א צוריסן העמדל ! . . .
און נאָכז לעצטן מענש, וועט ווינט א זאמדיקע מצבה שטעלן ;
נאָר מענשליך בלוט וועט קיינמאָל ניט בייזן זיינע פאָרבן ;
נאָר מענשליך בלוט וועט קיינמאָל ניט צומישן זיך מיט ערד,
אין טויזנט יאָר אַרום, ווען אין דיין האַנט וועט זיין אַ שווערד,
זאָלסטו געדענקען: דאָס קעפל פון דיין קינד האָט מען צעשפּאַלטן אויף אַ
שטיין !

דו וועסט פאָרגעסן ?

— ניין ! ! !

ס'וועט שוין אויף דער וועלט ניט זיין מער קיין געוויין,
א לייב וועט רוען מיט א שאַף, א בער ט'מיט ציגן שלאָפן,
קעץ וועלן זיך וואַרימען מיט מייזלעך אויף דער זון . . .
שלאַנגען וועלן הענגען פאַר שטאַבעס אויף די טירן . . .
מענשן וועלן שחעקן זיך פון קוקן בלויז אויף וואַפן !
מלחמות ? מ'וועט אינגאנצן פאָרגעסן פונדערפון ,
— דו זאָלסט קיין איינציק טראָפן בלוט פון פּאַלק דיינעם פאַרלוירן,
קיין איין געשרוי זאָל ניט פאַרלוירן ווערן !
איך הייס דיר שווערן, איך הייס דיר הייליק שווערן !
מ'האָט געהייסן לעבעדיקערהייט דיין פּאַלק אין קבר גיין,
דו וועסט פאָרגעסן ?

— ניין ! ! !

מינוטן זעכציק, לאנגע, זייער לאנגע האָט אַ שעה,
 אין אַ מינוט קלאַפּט דער זייגער זעכציק אויס סעקונדן —
 און יעדער שעה קען לעבנס טויזנטער געבוירן,
 טויליאָנען שמיכלען, מ'קען טויזנטער מאָל זאָגן „איך האָב ליב“!
 עס קען אין אַ מינוט פאַרהיילט ווערן די וואונדן,
 צוריק געפינען גליק וואָס דו האָסט אים פאַרלוירן;
 אַ עסקעוואַטאָר אין אַ שעה גראָבט אויס אַ ריזיק גרוב,
 ספּעציעל פאַר דייע ברידער, מ'וואַרפט דאָרט איינעם אויפן צענטן:
 צוריסענע, געשאַסענע, דערשטיקטע און פאַרבֿרענטע,
 אין איין מינוט! דו הערסט? זאָלסט קיינמאָל זיי ניט שענקען! !
 — דו וועסט געדענקען?
 — יאָ!!!

עס איז פאַר מיר קיין היים שוין מער ניטאָ —
 און ס'וועט ניט זיין שוין קיינמאָל, קיינמאָל, קיינמאָל!
 מענשן וועלן ווידער נייע זשטעט פון הימלקראַצערס בויען,
 ריזיקע פאַבריקן, שיפן אויף די ימים וועלן פאַרן;
 נאָר אַ היים ווי עלטערן, קען מען האָבן איינמאָל —
 און אַלע וועלט סירענעס קענען ניט אזוי שטארק וואָינען
 ווי מיליאָנען ברידער דייע געשטיקט דורך גאָז-מאָטאָרן . . .
 הויבט אויף די הענט צום הימל וואָס האָט געזען וווּ דו ברענסט,
 הויב אויף צום הימל דייע טרויסלענדיקע, יודישע הענט:
 און בעט; אַז ג-ט זאָל זיי די טרערן דייע אַייביק געבן טרינקען!
 — דו וועסט געדענקען?
 — יאָ!!!

יאָרן לאַנג, מ'איראָפּע פרעסן ברויט פון דיין געביין,
 דער פויער וועט צופרידן זיין: דאָס גראָז איז הויך און ופעט —
 און בוימער וועלן בויגן זיך געלאָדענע מיט פרוכטן,
 עס שפייזט זיי — ברידער מיינע — דאָס פלייש פון אייער קינד,
 פון עופה'לע דיין, מוטער וואָס האָט נאָך ניט גערעדט —
 און הוצ'ן צאָפּל פונם טויט האָט עס קיין לעבן ניט פאַרוכט,

דעם אש פון דיינע עלטערן האָט אומעטום צוטראָגן ווינט.
און מענטשן וועלן טרינקען וויין און מענטשן וועלן עסן ברויט,
פאַרזייט, געוואקסן און געשניטן דורך טויט ! !
דיינע טויטע ברידער וועט אייראָפּע לאַנגע יאָרן פּרעסן . . .
דו וועסט פאַרגעסן ?
ניין ! ! !

מ א מ ע

— איך טראָג דיין נאָמען
מאָמע, ווי אַ פֿרוּמעד ייד
אַ געראַטעוועטע ספּר־תּוֹרה פּון די פּלאַמען,
ווי אַ יונגער דיכטער זיין ערשטע ליד,
ווי אַ הונגעריקער, דאָס לעצטע שטיקל ברויט.
ווי אַ פּאַרמשפּעטער האָב, לעצטע שטיקל לעבן פאַרן טויט !

איך טראָג דיין נאָמען —
— ווי דו האָסט מיך געטראָגן קינדווייז אויף די הענט,
איך זאָג דיר גאַרניט ווי דו פּלעגסט גאַרניט זאָגן :
נאָר קוקן אין די אויגן און זאָגן שטיל :

— מיין קינד ! . . .
איך וויל דיר זאָגן זייער, זייער פיל
און זאָג בלויז :
— מאָמע ! !

— דו ווייסט אַליין מסתּמא,
אַז יעדער שטילער קהעכץ ביזטו —
און יעדער קלאַפּ פון האַרץ איז : מאָמע !
און אומעטום :

אין שוואַרצן שטיקל ברויט,
וואָס יעדער ביסן זיין איז פּול מיט הונגער,
אין בליק פון ווייסע בערג,
אין אומעטיקן וויי פון שטאַרבנדיקן זומער,
אין יעדער שאַרף פון פּאַלנדיקע בלעטער,
אין יעדער פּיצעלע פון טאָג באַזונדער
און פון דער נאַכט —

— ביזטו

ב

וואָלט איך וועלן לידער פאַר דיר זינגען ;
נאָר פּונדזאָנען זאָל איך נעמען לידער
אַז דו האָסט קיינמאָל מיר זיי ניט געזונגען !
ס'האָט דער הונגעל מיר פאַרווינגט,
דער ווינט אין קוימען
און דיין געוויין — — —
האָסטו טרערן איינגעזויט אין מיר
איז אויסגעוואַקסן צער ;
— נאָר דערפאַר,
האָט דער לעבן אומעטיקע מעשיות מיר דערציילט :
— אַ שטיין אַ יתום,
אַ אומשטיקע בויס אַ זקנה,
שרעקעוודיקע גראָזן, וואַלדיקער גערויש,
צוקנייטשטער אָסיענדיקער הימל,
טריט פון מענשן ,
— בליקן . . .

... די לעצטע נאכט האַכטו געוויינט, איך זע נאָך דייע אויגן :
 שמאַלע, שוואַרצע, גלאַנציקע ווי סאַמעט :
 "מיין קינד, ערשט נעכטן האָב איך דער געזויגן
 און דו האַכט קוים, נאָר קוים אַרויסגעשטאַמלט" — „מאַמע“

און איצט האָב איך שוין ווייסע האָר —
 און דו האַסט שוין קיין האָר ניט —
 און דו ווילסט ווידער פאַרן ? — פאַר !
 וואָס קען איך דיר געבן ? — גאָרניט !

מיין ליבע האַסטו סיי ווי וואו דו וועסט נאָר זיין,
 אַ קוש, דעם לעצטן אפשר, נעם מיט לזכרון . . .
 פון דיר, ווענט מיר אַ אַנדענק בלייבן נאָך עטלעכע ווייסע האָר
 און לאַנגע, לאַנגע, בענקענדיקע יאָרן !

דו האַסט מיר לאַנג געקושט און מער שוין ניט געוויינט . . .
 נו . . . וואָס איז וויינען, טרערן בלוין, נאָר טרערן . . .
 און איך האָב לאַנג געקושט דיין קאַפּ, דיין ווייסן קאַפּ,
 וואָס האַט פון מיר קיינמאָל ניט אויפגעהערט צו קלערן . . .

— און איך בין אַוועק !
 נאָך מיר איז נאָכגעגאַנגען אונזער יונגער סאָד,
 געשטרעקט צו מיר די גרינע הענט זיך זעגענען,
 ער האַט שטיל געוויינט דערציילנדיק דעם סוד
 "מיר וועלן זיך שוין קיינמאָל ניט באַגעגענען" . . .
 איך בין אַוועק . . .
 די פּאָליצע פון דער נאָכט האַט ביז געשפּרייזט פאַרויס ;
 נאָך איר, אַ ברייטער, לבנהדיקער פּאַס —

און הינטער מיר : דער סאָד, דער טראַטואַר, דאָס הויז,
אומעטיקע פענסטער און בלאַטעס ופון דער באַד-גאַס.
איך בין אַוועק
און הינטער מיר געלאָזן אַלע מיינע יאָר
און אויף זיי פוסטע זעק — — —
— און נאָר . . .

לאַנגע קייטן בערג, אויף די בערג איז ושניי.
 איבער זיי איז וואַלאַקנס, וואָס איז הינטער זיי ?
 דאָרטן שטויט מיין מאַמע, שטויט און וואַרט אויף מיר,
 ווי זי פלעגט וואַרטן אויף מיר קינדווייז ביי דער טיר
 ווען איך פלעג גיין פון חדר — און זאָגן שטיל און צאָרט :
 — מיין קינד, כ'האָב אויף דיר שוין לאַנג געוואַרט,
 האָסט זיך גוט געלערנט ? ס'טוט דיר גאָרניט וויי ?

— — — — —
 ס'שטייט אַ וואַנט פון בערג, מיין מאַמע הינטער זיי —
 און בלויז אַ שפעלטעלע. און בלויז אַ קליינער רוק ;
 איך זאָל אויף איר אַ וויילע טאָן אַ קוק
 און זי אויף מיר, אַ רגע'לע, אַ בליק —
 און נאָכדעם זאָל די וואַנט זיך צומאָכן צוריק !
 וואַלט איך געוואָרן פריש און כ'וואַלט געוואָרן ריין
 ווי דאָן, ווען כ'בין געווען נאָך קליין —
 און מאַמע פלעגט מיר זאָגן שטיל און צאָרט
 „איך האָב אויף דיר — מיין קינד — שוין לאַנג געוואַרט . . .“

ה

דו הערסט מיר, מאמע, יא, דו הערסט ?
ס'איז ניט אמת אז ביזט ווייט פון מיר. . . .
איך פיל ווי ס'הויכט היין אָטעם אויף די שורות.
איך ישרייב אזוי שוין לאַנגע, לאַנגע נעכט,
און שטענדיק זיצטו — מאמע — ביי מיין זייט.
דו רעדסט צו מיר שטיל, שטיל, ווי ס'רעדט
א בלעטל פון אַ בוים צום צווייטן,
ווי שטיל עס רעדט דער וואַלקן מיטן בלוי,
ווי שטיל עס רעדט דער טוי מיט קווייטן,
דו רעדסט צו דיין בן-יחיד אָט אזוי :
— דוה, דו וועסט שוין מער ניט אַפּפּאַרן פון מיר
יא ? ב'זעל מער דיר שוין ניט לאָזן.
ב'בין געווען מיט חיר צוזאַמען אין סיביר —
און ב'זעל אויף ווייטער אויך דיר ניט פאַרלאָזן ;
ווען דיר וועט עפעס פעלן, אָדער סתם חלילה
אין אַ אומגליק אויף דיין וועג דעם שווערן,
זאָג נאָר שטיל און האַרציק ווי אַ תּפּלה
— מאמע ! וועט דיר גרינגער ווערן . . .

א ר י ד

זיך איך אזוי א פארנאכט —
און איך טראכט :
— אז איך האָב גאָרניט געהאט,
איז דאָך אלץ מיר פארבליבן.
פולע הענט מיט טאָג

און פולע קעשענעם מיט נאכט
און נאכטיק פראכט
און זונען-שיין —
— איז מיין . . .
און זיבן טעג אין וואָך
און נאָך און נאָך און נאָך . . .

זיך איך אזוי א פארטאָג —
— און איך זאָג :
— דער בלינדער האָט איין פארב
און איך האָב א מיליאָן !
און זוען דער בלינדער שטארבט
ווערט יעד גאָרניט אָן ;
און ווען איך דארף גיין צום טויט,
שטארבט דער הימל-בלוי,
צאָנקט דאָס זונען-רויט
און דער ווייסער שוים
פון צוכוואַליעט ים —

און דער זילבער טוי
און דער גרינער מאך
און נאך און נאך און נאך . . .

קומט צו דער לעבן
און שטעלט זיך ביים טיר.
— דו ביזט דא ?
איד בין דא !
— כ'בין געקומען צו דיר עפעס געבן :
— א גלעט פון דעם ווינט
און א קוש פון דער נאכט,
זילבער-לבנה האב איך דיר געבראכט
— א מתנה
און גאלד פון דער זון
און בריליאנטן פון שניי
און נאך און נאך און נאך . . .

פאר מיינע קינדער

אויב גיט זועט קינדער מיר ושענקען —
וועל איך מוזן ביי הימלען זיך באַרגן
א ביסעלע פרייד, כדי צו געבן
די קינדער צו טראַפנס א שעה;
אין יאָרן אַרום וועלן קינדער
שוין טייט, שוין פרייע, אָן זאָרגן.
באַצאָלן מיט אייגענער פרייד,
וואָס ביי מיר איז אינגאַנצן ניטאָ . . .

און אַ וואָרט זועל איך לייגען אַ גרויסן —
— ביי וועמען ביי מענטשן אַזוינע
וואָס זענען מיט טויט ניט געפלאַכטן,
וואָס זענען ניט פול מיט קיין צאָרן . . .
איז צוזאַמען מיט פרייד מיט געבאַרגטער.
וועל איך מיינע קינדער די קליינע,
געליענע האַפענונג געבן —
וואָס איך האָב אויף אייביק פאַרלוירן . . .

צו זון זועל איך גיין און כ'וועל בעטן :
„די קינדערלעך דאַרפן צום לאַכן .
טאָ ליי מיר אַ טראַפן געלעכטער,
אַ פּיצל פון שמייכל פון דיין . . .
אין אַ יאָר אַדער צוויי ווען דער קולאַק
וועט דאָס מויל פון מייך קינד ניט פאַרמאַכן ;
וועט ער דיר פּילפאַציק באַצאָלן
מיט דאָס וואָס איך האָב עס ניט היינט . . .

און צו ג'ט כ'וועל די הענט מיינע הויבן —
— און בעטן : אָ ג'ט יפּון אברהמ'ען,
פּון יצחק און יעקב — טו שענקען
די קינדערלעך ליבע אַ טראָפּן ;
ביי זיי ט'זיך זיכער צעוואַקסן
און אָנפילן זייער נשמה,
זיי וועלן דיר הויפענס באַצאָלן
ומיט דאָס וואָס כ'וועל קיינמאָל ניט האָבן . . .

צו די קלאגערס

א

... און ווייל איך האָב געזען :

דו ווערסט דערטרונקען אין די טרערן פון די קלאַגערס,

וואָס באַגראָבן און באַשיטן און באַקדיש'ן דיין אַנדענק נאָכאַנאַנד ...

זיי טראָגן אויף די פלייצעס שטענדיק, אַנגעגרייטע זעק מיט טרערן ...

און אַ פען, וואָס אַנגעפילט מיט יידיש בלוט איז — אין דער האַנט!

און שיינע טרערן האָבן זיי, געשליפענע, זיי קענען פּרעכטיק וויינען ...

עפנט מען דעם זאק מיט טרערן, ווערט נאָס די גאַנצע וועלט! ...

ווערט די פּעדער פּוסט, פּילט מען אָן אויפּסניי מיט יידיש בלוט ...

און יעדער וויילע רייסט מען אויף דעם וואונד, בעת עס פּעלט

אַ וואָרט צום גראָם, — מ'מוז אים האָבן ס'איז יעדער וואָרט באַצאָלט!

און ס'גיסט זיך פון די אויגן אין די טאַשן שטיקער גאָלד ...

ב

זיבן לאנגע יארן, אַטעמט אונזער פּאָלק מיט שטעקנדיקן ווייטאַק, שטייט ער יעצט מיט בלוטיקע צווייטאַקטע נשמה-שטיקער, לונג ! און מיליאָנען ווילדע הענט און צענדליקער מיליאָנען גראָבע שטעקנס, האָבן זאָג און נאַכט מיט פּרייד געפּלעט זיין אַלטן קאַפּ . . .

טאָ וואָס זשע דאַרף מען, האָ? וואָס דאַרף מען, פּרעג איך אייך, פּאַרזאָרגערס! — אייער מח, אייער יידיש האַרץ דאַרף מען, און ניט דעם קלאָגנדיקן צונג, אַ מח ער זאָל אויכטראַכטן אַ וואָרט, וואָס מאַמע פאַר ברויחיד קען געפּינען, וואָס זשאַרט אַוועק מיט איינמאָל יאָרן ווייטאַק און יאוש פון די פּלייצעס נעמט אַראָפּ.

אַ מח, וואָס איז אָנגעפּילט מיט הייליקע מחשבות וועגן פּאָלק — און האָט קיין אָרט

פאַר וואַסערדיקע טרערן פון דער שרייב-מאַשין אַרויס — וועט האָבן אַזא וואָרט ! ! !

הער לאַגל איז שוין פול, טימאָ שוין מער קיין אָרט פאַר טרערן —
קלאַגערס . . .

און אויב עס וועט זיך איבערגיסן, טאָ געדענקט !

שטעלט אונטער אייער טעלערדיקן פליך אונטערן שטראָם . . .

א סונץ צו וויינען ? נאָרישע אישאקעס קלאַגן אויבעט יעדן בידערנאָכט !...

א וואָרט דאָרף מען אזא, אז יעדער זאָל אין אים זיין טרויסט דערהערן,

א וואָרט ווי באַלזאָם, וואָס זאָל היילן דעם צוממית'טן גוף פון אונזער פאָלק,

ווייל יעדער שטיקל לייב איז וואונדיק און צאָפלט אויף

ביים אָנריר פון א גראַבער האַנט.

א האַרץ וואָס וואָלט — צומרעטנדיק איר אייגן ווייטאָק — א שטראַל

פון פרייר די בריהער אירע אויפגעבראָכט

כאָטש איינאונאינציק שמייכל אַרויסרופן פון שטומען, אַנציינערדיקן מויל,

א שטיקל בליק, א דאַנקבאַרן, אויף איין מינוט זאָל פאָלק פאַרנעסן

פון זיין גרויל

ד

ג-ט מיינער ! ג-ט פון מיינע עלטערן,
 איך בעט ביי דיר, זוי ס'בעט א וואָרים
 וואָס בעט אונטער אַ בלעטל אויב זיין הויז — — —
 זוי ס'בעטן יונגע קברים.
 וואָס טויט האָט נאָך ניט אויפגעפּהעסן זייער געביין :
 — כ'האָב מיינע ווערטער אויסגעשריגן אין וידוים
 און מיינע טרערן, — זיי האָב איך
 אויף טויזנט יאָר פאַרויס שוין אויסגעוויינט . . .
 איך קום צו דיר, מיט גאַנצע עשאלאָנען פול עינוים ;
 שטומע, — זוי שמום עס איז געווען דער רויך
 וואָס האָט אַ דריטל פּאָלק דיינעם צו דיר אַרויפגעבראַכט — — —
 ג-ט מיינער !
 נעם צו דעם אַרימען געשאַנק,
 פון אַ דיכטער, וואָס קען קיין ווערטער נישט געפינען
 פאַר אַ פּרייליכן געזאַנג —
 — אַ געזאַנג פון דוד'ן
 וואָס איז אַנטלאָפן פון זיין זינען . . .
 — די לעצטע קינדער דיינע וואַרטן אויף דיין שלוח
 זאָג, ער איז שוין דאָ ?
 אָט דער וואָס איז געווען מיט פּאָלק דיינעם
 אין זייער לעצטער שעה —
 — משיח ?
 — — — — —
 — ער איז שוין דאָ, דאָס ווייס איך
 נאָר איז שוין דאָ דער מענש דער גרויסער
 וואָס זאָל אים עפענען די טיר ?
 — נעם ניט צו די לעצטע האָפענונג ביי מיר
 און זאָג די לעצטע קינדער דיינע : יאָ ! ! !

ה

שמי אויף פון קבר ירמיה' און נעם מיט זיך גביאישן פאטאָם !
דעם וואָרט, וואָס האָסט געוואָנט גייענדיק מיט ברידער דיין אין גלות —
און שפּרייז אוועק . . . אָ אומגליק !!! ! ער איזא כהן און טאָר ניט שפּרייז
אויף דער ערד, וואָס איז פון עג ביו עק אַ ריווקער בית-עלמין . . .

וויי צו אונזער אַרעמקייט ! צו ג-ט האָט קליינע מענשלעך נאָר געלאָזט,
וואָס קענען שרייען נאָר און וויינען, וואָס קענען רייסן קריעה זיבן מאָל . . .
און ווייסן ניט, אוווו איז האַפּענונג באַהאַלטן — און קענען אונז ניט ווייזן
— בלינד פון טרערן — דעם זועג צו טרייסט, דער סטעזשקע צו בטחון . . .
וויי צו אונזער אַרעמקייט ! פּאָעטן זינגען, פּילאָזאָפּן טראַכטן, שרייבערס
שרייבן
און קיין איינציק שורה קען פון דעם פאַר אונזער טרייסט פאַרבלייבן —

הערט אויף אַ ווייל צו קלאָגן ! זעט, ווי שונאים רייבן זיך די הענט
: אין פאַרגעניגן :
— איר הערט ווי ס'יאָמערט פּאָלק וואָס האָט די חוצפה אייביק וועלן לעבן ?
ער שרייט שוין זיבן יאָר און האָט נאָך אַלץ ניט אויפגעהערט צו שרייען —
און ער זעט נאָך לאַנגע יאָרן שרייען פון די קלעפּ וואָס ער ט'געקריגן,
זאָל ער וויינטן העכער, שרייענדיקער און טיר וועלן טאַנצן
אין טאַקט פון זיין געוויין,
זיינע טרערן זענען באַלזאָם, פּאָלק ישראל וויינט ?
קאָמיר אויפהויבן די באַקאלן !
פאַרן וואויל פון אַלדאָס שוואַרצע, פאַר די וואָס האָבן, שלאָגן
און וועלן שלאָגן יידיש פּאָלק !!! !

און איר וויינט נאָך ? און איר וויינט נאָך ווייטער ? שוין גענוג !!!
— ניטאָ שוין מער קיין אָרט פאַר טרערן, ס'איז שוין פול דער קרוג —

זינגט אויף איר אלע, מיט לאנגע בערר, מיט זיידענע קאפאטעס
און מיט גארטלען,

מיט לאנגע פיאות, חסידיש היטלען — דער גאנצער וועלט צום שאנד
זינגט אויף א פרייליכס יידן, אויף וועמען ווארט איר ?
און לאמיר גיין א ריקור, אויגן אינדערהויך און האנט אין האנט . . .

ע ר ג י ט

שאַלט אויף !

ס'איז פריי דער וועג צום בארג ארויף,
ווינט האָט אויסגעגלייכט די גריבער,
ס'האָט אים אָפגעוואַשט דער רעגן,
רייטערס שיקט אויף אַלע וועגן —
אַנזאָגן די וואַנדערנדיקע ברידער ;
— אַהער ! ! !

פראַלט אויף —

די טירן, פענצטער, טויערן פון הויף,
ס'וועט ענג ווערן אין שטוב פון צופיל זון —
און האַרץ וועט איבערגיין פון צופיל גליק,
ער איז אדורך שוין דעם פאַפירענעם בריק !
זאָלן וויסן אַלע, אַלע פונדערהפון —
איר הערט ?
— ער גייט ! ! !

אַ, ניין ! דאָס זענען ניט קיין רייך ;
און דאָס איז ניט צו טרייסטן איך געזאָגט.
הערט נאָר אויף, אויף איין מינוט צו טרויערן,
וועט איר מיט אייערע אייגענע אויערן
הערן, וו'ינאָענט שוין עס יאָגן
זיינע טריט — — —
ער גייט ! ! !

נאָך איין מינוט זאָל אויפּוואַרטן דער טויט,
זאָל דער גוסס איין מינוט נאָך לעבן.

איין מינוט! — וועט ער נאך קענען זען,
ווי דאס גרויסע, דאס גענארטע וועט געשען;
און דאן וועט ער א רואיקער, געבן
זיין געביין — — —

שאלט אויף!
צו אלעמען וואס ווארטן נאך הערויף;
און די וואס האבן שוין דעם האפענונג פארלוירן:
עס וואקסט די פרוכט פון טרערן פון פארזייטע,
איר הערט? ער גייט, ער גייט, אט גייט ער!
עס וועט א נייער פאלק געבוירן —
א פרייער!

IMPRIMERIE S. I. P. N.

14, Rue de Paradis, 14

==== PARIS-X° ====